

УДК 159.98

І. І. Ліпатов

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ПРОТИДІЇ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОМУ ВПЛИВУ ПРОТИДІЮЧИХ СИЛ НА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ВНУТРІШНІХ ВІЙСЬК ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ

Визначено особливості негативного інформаційно-психологічного впливу протидіючих сил на особовий склад внутрішніх військ, сутність і зміст протидії йому та проблемні питання, вирішення яких дозволить позитивно впливати на морально-психологічний стан військ під час виконання ними службово-бойових завдань.

Постановка проблеми. Службово-бойова діяльність внутрішніх військ (ВВ) МВС України включає в себе виконання завдань з охорони громадського порядку, особливо важливих об'єктів та дипломатичних представництв і консульських установ іноземних держав на території України, конвоювання та екстрадиції, здійснення режимно-карантинних заходів під час ліквідації наслідків аварій, катастроф та ін. Їх реалізація ускладнюється в умовах виникнення заворушень суспільно-політичного характеру, коли на свідомість і психіку особового складу ВВ здійснюється негативний інформаційно-психологічний вплив з боку протидіючих сил. Як свідчить досвід функціонування силових структур, успішність професійної діяльності особового складу в умовах виникнення заворушень суспільно-політичного характеру здебільшого визначається вміло здійсненою протидією негативному інформаційно-психологічному впливу. Це повною мірою стосується і діяльності внутрішніх військ МВС України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти здійснення протидії негативному інформаційно-психологічному впливу на особовий склад під час виконання службово-бойових завдань військовослужбовцями силових структур розглядалися у наукових дослідженнях В. М. Богуша, Г. В. Грачова, І. В. Замаруєва, О. Г. Караяні, В. Г. Криська, О. В. Литвиненка, А. Г. Лук'янця, О. А. Матеюка, І. К. Мельника, М. О. Попова, Г. Г. Почепцова, С. П. Расторгуєва, А. О. Рося, В. Б. Толубка, В. О. Фоміна, А. І. Черняка, В. П. Шейнова, О. К. Юдіна та інших науковців. Аналіз цих та інших праць свідчить, що:

– існуюче нині розуміння протидії негативному інформаційно-психологічному впливу з боку протидіючих сил має неоднозначне тлумачення у різних наукових джерелах, що не сприяє визначенню його

сутності та змісту, і як результат – ефективному вирішенню службово-бойових задач внутрішніми військами;

– результати сучасних наукових досліджень не надають достатньої бази для здійснення протидії негативному інформаційно-психологічному впливу на військовослужбовців під час виконання службово-бойових завдань в умовах заворушень суспільно-політичного характеру через відсутність засобів моніторингу негативних інформаційно-психологічних впливів на особовий склад ВВ МВС України та методики здійснення протидії цим впливам;

– велика кількість теоретичних розробок щодо здійснення протидії негативному інформаційно-психологічному впливу з боку протидіючих сил поки ще не доведена до рівня практичних рекомендацій та застосування у практиці внутрішніх військ.

До цього часу засади протидії негативному інформаційно-психологічному впливу на особовий склад внутрішніх військ МВС України під час виконання ними службово-бойових завдань в умовах заворушень суспільно-політичного характеру не були предметом спеціального наукового дослідження. У наукових працях висвітлювалися лише окремі аспекти цієї проблеми, хоча необхідність її глибокого розроблення обумовлюється практичними запитами та потребами внутрішніх військ. Це зумовило протиріччя між потребою нейтралізації зростаючого негативного інформаційно-психологічного впливу на військовослужбовців під час виконання службово-бойових завдань і неможливістю реалізувати її з використанням існуючих способів протидії інформаційно-психологічному впливу.

Актуальність зазначеної проблеми, недостатнє її теоретичне вивчення та практичне розроблення й обумовило необхідність визначення проблемних питань здійснення протидії негативному інформаційно-психологічному

І. І. Ліпатов. Проблемні питання здійснення протидії інформаційно-психологічному впливу протидіючих сил на військовослужбовців внутрішніх військ під час виконання службово-бойових завдань

впливу на військовослужбовців під час виконання службово-бойових завдань.

Метою статті є визначення: особливостей негативного інформаційно-психологічного впливу протидіючих сил на особовий склад внутрішніх військ; сутності і змісту протидії йому та проблемних питань щодо забезпечення дієвості протидії негативному інформаційно-психологічному впливу під час підготовки і виконання службово-бойових завдань.

Виклад основного матеріалу. Під час виконання службово-бойових завдань внутрішніми військами МВС України на особовий склад здійснюється інформаційно-психологічний вплив з боку протидіючих сил з метою погіршення морально-психологічного стану військовослужбовців, що є умовою зниження психологічної готовності до

лідери, які складають організаційне ядро, мають свої засоби для здійснення інформаційно-психологічного впливу: канали телебачення, радіомовлення, мобільного зв'язку, сайти Інтернету, друкарні та інші засоби, використання яких дозволяє здійснювати вплив на свідомість і психіку військовослужбовців та формувати негативне ставлення до їх професійної діяльності.

Структурно схему інформаційно-психологічного впливу з боку протидіючих сил на особовий склад внутрішніх військ МВС України під час виконання службово-бойових завдань подано на рис. 1.

Інформаційно-психологічний вплив з боку протидіючих сил на особовий склад ВВ під час підготовки і виконання службово-бойових завдань здійснюється:

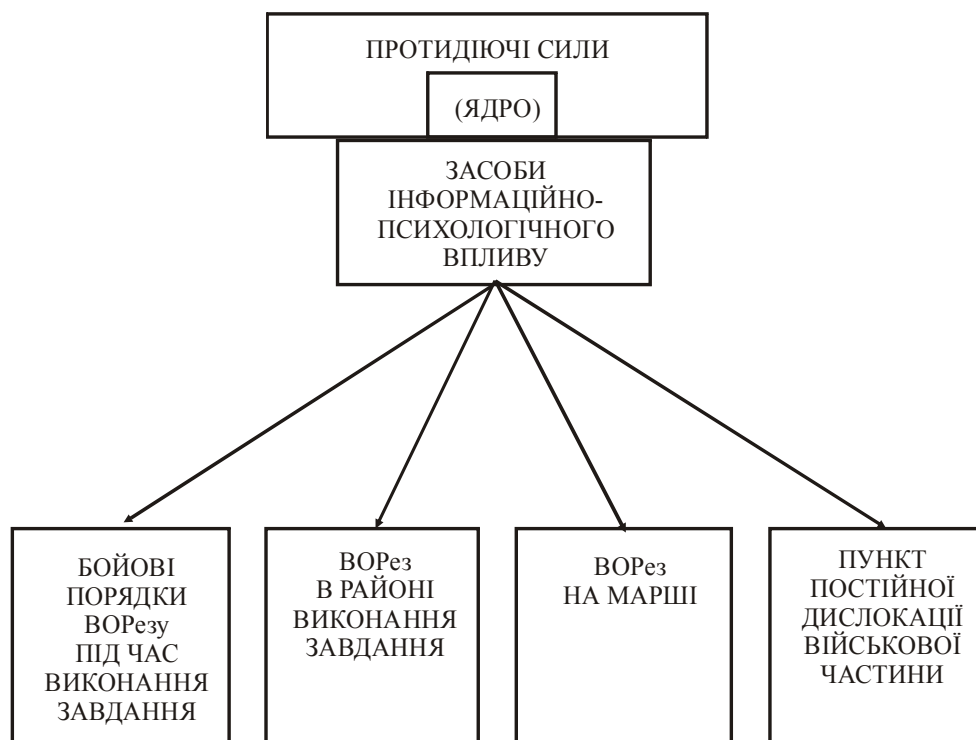

Рис. 1. Схема здійснення інформаційно-психологічного впливу з боку протидіючих сил на особовий склад внутрішніх військ МВС України під час виконання службово-бойових завдань

діяльності або відмови її здійснювати.

Залежно від мети і спрямованості дій протидіючих сил (суспільно-політичної, релігійної та ін.), які можуть призвести до безладь, масових заворушень або збройного конфлікту на території країни, їх склад буде різний. Але загальним для них є те, що їх

– у пункті постійної дислокації військової частини (з'єднання) з використанням таких засобів впливу, як телебачення, радіо, Інтернет, мобільний зв'язок, газети, журнали, листування, поширення чуток, вербальне і невербальне спілкування, вплив з боку родини та близького оточення, наочні форми впливу;

– під час здійснення ВОРезом маршу до району виконання завдань використовуються такі засоби, як радіо, мобільний зв'язок, невербальне спілкування, наочні форми впливу;

– у районі виконання службово-бойових завдань використовуються всі ті засоби впливу, що і в пункті постійної дислокації військової частини (з'єднання), і додатково здійснюється шантаж військовослужбовців через погрози родинам;

– під час виконання службово-бойових завдань негативний інформаційно-психологічний вплив з боку протидіючих сил на особовий склад ВВ здійснюється за допомогою використання гучномовних засобів впливу, вербального і невербального спілкування, наочних форм впливу та поширення чуток.

Наведене вище визначає особливості негативного інформаційно-психологічного впливу протидіючих сил на особовий склад ВВ під час підготовки і виконання службово-бойових завдань.

На відміну від Збройних Сил України та окремих силових структур держави внутрішні війська МВС України відповідно до чинного законодавства не мають структур і повноважень для проведення психологічних операцій або акцій, спрямованих проти протидіючих сил. Вони мають право здійснювати тільки протидію їх негативному інформаційно-психологічному впливу на військовослужбовців підрозділів, військових частин і з'єднань під час виконання службово-бойових завдань. Структурно схему протидії негативному інформаційно-психологічному впливу з боку протидіючих сил на особовий склад внутрішніх військ МВС України під час виконання службово-бойових завдань наведено на рис. 2.

Як видно з рис. 2, сутність і зміст протидії інформаційно-психологічному впливу полягає у такому:

– по-перше, необхідно визначити склад організаційного ядра протидіючих сил, мету їх дій, засоби, які вони використовують для здійснення інформаційно-психологічного впливу, та зміст і спрямованість цього впливу на різні категорії військовослужбовців ВВ під час підготовки і виконання службово-бойових завдань;

– по-друге, визначити, або спрогнозувати негативні наслідки інформаційно-психологічного впливу на свідомість і психіку різних категорій

військовослужбовців, рівень морально-психологічного стану та професійної діяльності;

– по-третє, вжити організаційні заходи щодо зменшення або локалізації негативного інформаційно-психологічного впливу на військовослужбовців, підготувати та довести до особового складу контрматеріали, використовуючи методи і форми виховної роботи з урахуванням особистісних особливостей військовослужбовців, та здійснити аналіз ефективності проведених контрзаходів.

Як показує практична діяльність внутрішніх військ, групи і відділення виховної роботи військових частин і з'єднань не спроможні вирішити у повному обсязі завдання протидії інформаційно-психологічному впливу під час підготовки і виконання службово-бойових завдань, тому що:

– у них недостатньо можливостей зібрати у повному обсязі необхідні дані про сили і засоби інформаційно-психологічного впливу протидіючих сил, провести їх аналіз та підготувати необхідні контрматеріали;

– на сьогодні немає необхідних методик та технічних засобів щодо оброблення та оцінювання інформації впливу, визначення її негативних аспектів та розроблення спеціальних заходів протидії;

– відсутній спеціальний підрозділ у складі внутрішніх військ, який би постійно займався питаннями протидії інформаційно-психологічному впливу протидіючих сил;

– досі не відпрацьована законодавча база здійснення протидії інформаційно-психологічному впливу протидіючих сил, а в окремих умовах – проведення інформаційно-психологічних акцій на протидіючі сили та населення під час виконання службово-бойових завдань.

Наведені вище аспекти, які перешкоджають виконанню у повному обсязі завдань протидії інформаційно-психологічному впливу під час підготовки і виконання службово-бойових завдань, зумовлюють необхідність вирішення низки проблем:

– по-перше, необхідно провести наукові дослідження щодо визначення особливостей, змісту, методик, програмного забезпечення, потрібних засобів та механізму здійснення протидії інформаційно-психологічному впливу протидіючих сил на військовослужбовців ВВ, тому що існуючі розробки, які використовуються силовими структурами в

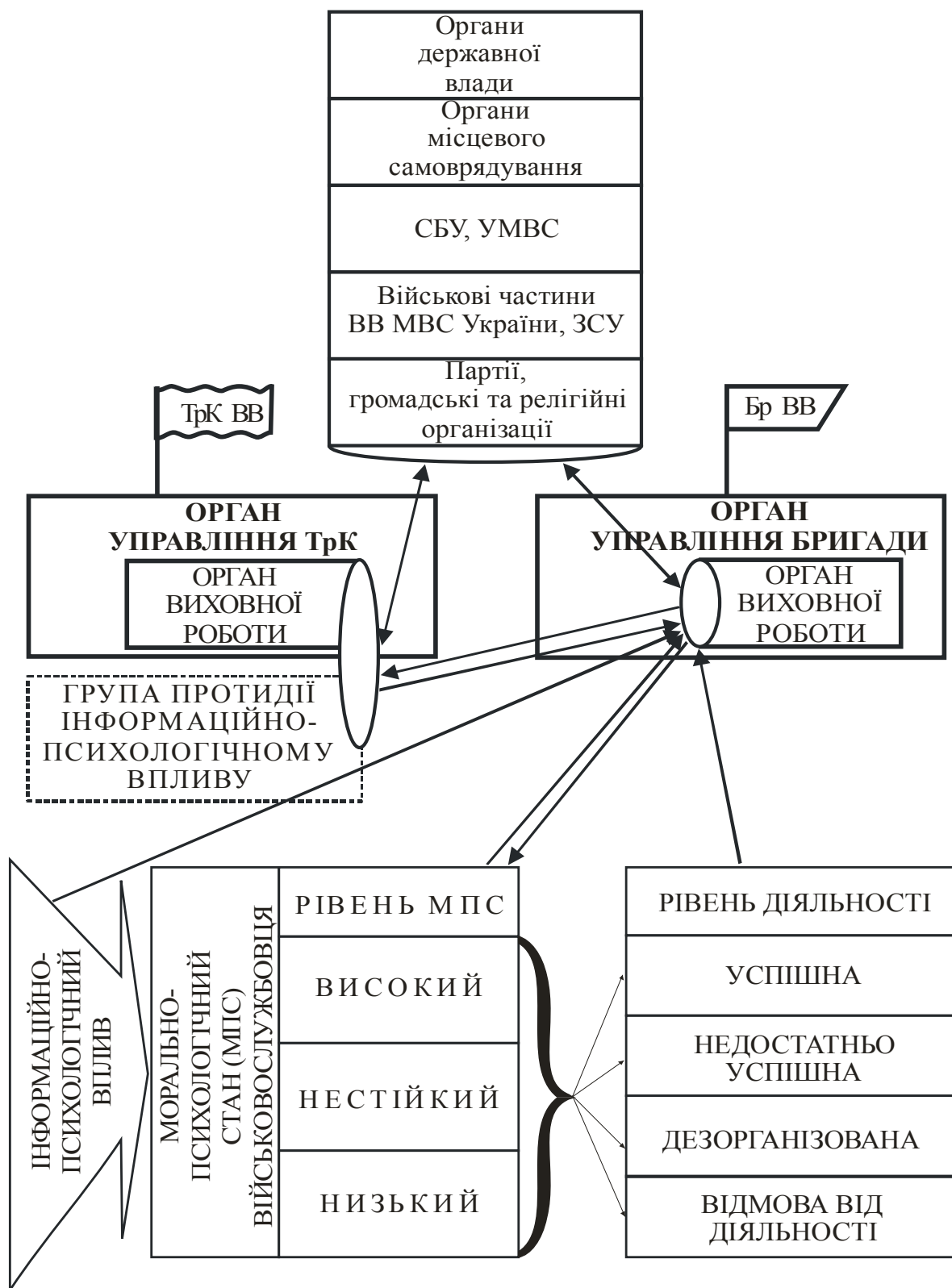

Рис. 2. Схема протидії негативному інформаційно-психологічному впливу на особовий склад внутрішніх військ МВС України під час виконання службово-бойових завдань

інформаційно-психологічних операціях, не повною мірою відповідають умовам службово-бойової діяльності внутрішніх військ;

– по-друге, треба створити при ТрК групи інформаційно-психологічної протидії, завданнями яких мають стати: збирання у взаємодії зі службою безпеки, органами внутрішніх справ, обласними і районними державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування інформації про інформаційно-психологічний вплив протидіючих сил на військовослужбовців ВВ, її аналіз, розроблення практичних рекомендацій та матеріалів щодо здійснення інформаційно-психологічної протидії;

– по-третє, потребує законодавчого забезпечення механізм здійснення протидії інформаційно-психологічному впливу протидіючих сил на особовий склад, а в окремих умовах – проведення інформаційно-психологічних акцій спільно з іншими правоохоронними органами під час виконання службово-бойових завдань.

Висновки

Таким чином, визначені проблемні питання здійснення протидії інформаційно-психологічному впливу протидіючих сил на військовослужбовців під час виконання ними службово-бойових завдань є актуальними для діяльності внутрішніх військ і потребують науково обгрунтованого вирішення. Його кінцевим результатом має стати розробка “Методики протидії негативному інформаційно-психологічному впливу на військовослужбовців внутрішніх військ під час виконання ними службово-бойових завдань”,

яка дає можливість оцінювати характер впливу, прогнозувати рівень професійної діяльності внаслідок цього впливу та визначати механізми протидії йому.

Список використаних джерел

1. Жарков Я. Інформаційно-психологічне протиборство в сучасному світі: проблемно-історичний аналіз / Я. Жарков, М. Онищук // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2007. – № 16-17. – С. 101–104.

2. Клименко В. Морально-психологічні аспекти інформаційних війн сучасності / В. Клименко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2007. – № 14-15. – С. 104–106.

3. Секреты психологической войны (цели, задачи, методы, формы, опыт) / под общ. ред. А. Е. Тараса. – Мн. : Харвест, 1999. – 448 с.

4. Шевченко О. Інформаційно-психологічні операції: концептуальні підходи НАТО і провідних країн світу / О. Шевченко // Соціальна психологія. – 2004. – № 2. – С. 111–121.

5. Юдін О. К. Інформаційна безпека держави : навч. посіб. / О. К. Юдін, В. М. Богуш. – Х. : Консум, 2005. – 576 с.

Стаття надійшла до редакції 09.06.2010 р.